

Ordination: samverkan

Kan vården framtidssäkras med nya partnerskap?

Juni 2026

*En rapport i samarbete.
PwC och Apotek Hjärtat*

<i>Sammanfattning</i>	3
<i>Om rapporten</i>	5
<i>Framtidssäkrad vård kräver fler vårdnoder</i>	8
<i>Vården vid ett vägval</i>	9
<i>Systemförflyttningar i Sverige</i>	12
<i>Låg vilja att dela hälsodata – ett potentiellt hinder?</i>	16
<i>Det nya vårdekosystemet – ett nätverk av noder</i>	17
<i>Utmaningar som måste hanteras</i>	27
<i>Medskick inför ett utvidgat vårdekosystem</i>	28

Svensk vård befinner sig, likt samhället i övrigt, i ständig förändring. En åldrande befolkning, ökad förekomst av kroniska sjukdomar och utmaningar att bemanna med rätt kompetens över hela landet skapar nya utmaningar. Dessa utmaningar kräver lösningar bortom traditionella vårdstrukturer, lösningar som behöver vara i linje med den globala systemförflyttningen mot en proaktiv, personcentrerad och integrerad vård som pågår. Här ger digitaliseringen nya möjligheter som både kompletterar och förstärker befintliga vårdmodeller.

Det arbete som PwC och Apotek Hjärtat har genomfört visar att medborgarna är öppna för ett utvidgat vårdekosystem. Apoteken lyfts som en aktör som har potential att ta ett större ansvar. Detta genom att erbjuda tjänster som blodtrycksmätning, kontroll av kolesterol och blodsocker, hälsokontroller och läkemedelsuppföljning. Även gym och träningsanläggningar kan bli viktiga aktörer för livsstilsrådgivning, prevention och rehabilitering. När medborgarnas tillit och trygghet till hur hälsodata hanteras säkerställs, kan teknikföretag bidra som en sammanhållande kraft genom att leverera realtidsdata och beslutsstöd.

Det framgår tydligt i genomförd enkätundersökning att medborgarna är tveksamma till att dela sin hälsodata, ett betydande hinder för att ekosystemet ska kunna utvecklas och fungera effektivt. Tillit, transparens och robusta modeller för dataskydd och samtycke måste därför prioriteras, liksom tydlig information om hur och varför data används.

Förändringar av vårdens ekosystem tar tid att genomföra, därför är det angeläget att börja nu:

Baserat på vår rapport lämnar vi följande medskick:

◆ **Säkerställ tillförlitliga lösningar för delning av hälsodata:**

Ett fungerande vårdekosystem bygger på att hälsodata kan delas säkert och sömlöst mellan fler aktörer. Europeiska hälsodataområdet (EHDS) och nationella initiativ, såsom Nationella läkemedelslistan (NLL), är viktiga steg men behöver omsättas i praktiska lösningar som möjliggör digital interoperabilitet (förmågan hos olika system att fungera och kommunicera med varandra) i vardagen.

◆ **Ta höjd för nya aktörer i vårdens ekosystem:**

Aktörer som teknikföretag, apotek samt gym och träningsanläggningar kan bidra med nya kontaktpunkter, kapaciteter och kompetenser. För att ta tillvara potentialen hos aktörer som dessa behöver lagar och regelverk, ansvarsfördelning och ersättningsmodeller utformas så att fler aktörer kan samarbeta med vården på ett patientsäkert och jämlikt sätt.

◆ **Fokusera på primär- och sekundärprevention:**

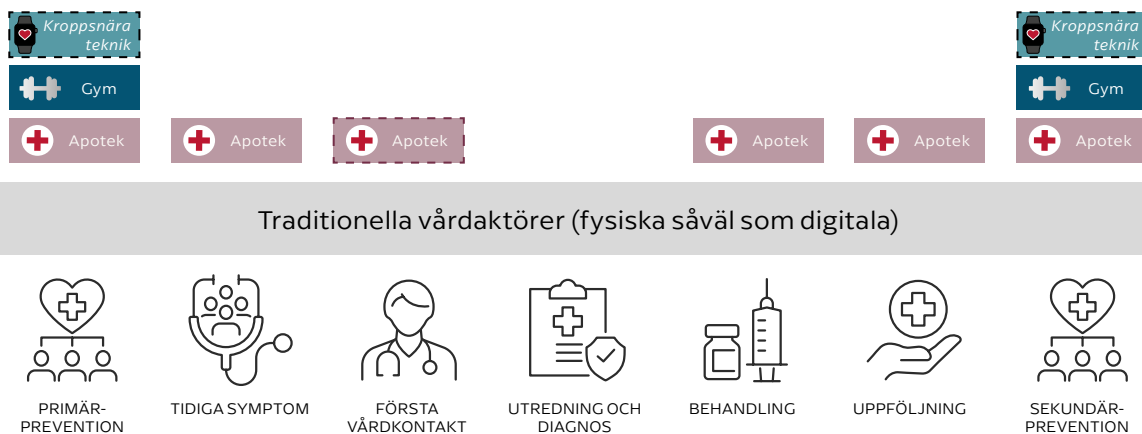
För att vården ska bli långsiktigt hållbar, behöver tyngdpunkten förskjutas från att behandla sjukdom till tidig upptäckt av ohälsa. Genom att identifiera risker tidigt och agera förebyggande, kan akuta och kostsamma sjukdomstillstånd undvikas. Att investera i preventiva insatser, där även andra aktörer kan bidra, bidrar till ett hållbart vårdssystem där resurser kan nyttjas mer effektivt.

Under de senaste åren har PwC Sverige publicerat flera rapporter om vårdens utmaningar och möjligheter. I rapporten från 2023, *Vägen till en hållbar vård 2030*, belystes faktorer som påverkar vården; ökande vårdbehov, global oro och ekonomisk osäkerhet. I den rapporten betonades att insatser för miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet är avgörande både för planeten och för att kunna erbjuda en god och jämlik vård, även när förutsättningarna förändras. I rapporten från 2024, *Vårdens recept för storskalig AI-implementering*, framhölls att vården behöver fortsätta att effektiviseras för att förbättra vårdkvalitet, patientsäkerhet och personalens arbetsmiljö. I den rapporten pekades artificiell intelligens (AI) ut som ett viktigt verktyg för utveckling, även om utmaningar vid införandet av AI-baserade verktyg gör att arbetet ibland går långsamt. För att framgångsrikt möta de utmaningar och förändrade förutsättningar som vården står inför, undersöker vi i årets rapport möjligheten att involvera fler aktörer än de traditionella. Detta som ett sätt att bygga ett långsiktigt hållbart vårdekosystem.

I denna rapport fokuserar vi på samverkan mellan traditionella vårdaktörer och tre andra typer av aktörer: teknikföretag, apotek samt gym och träningsanläggningar. Detta är aktörer som redan idag interagerar med medborgarna och som enligt våra analyser har potential att utöka partnerskapet med vården.

Vår förhoppning är att den här rapporten ska fungera som ett underlag för dialog, insikt och inspiration till nya samarbeten mellan traditionell vård och nya aktörer för att bygga ett mer flexibelt och personcentrerat ekosystem. Ett system som inkluderar förebyggande hälsa och individuellt stöd för att möta människors behov genom olika faser i livet och oavsett var i landet man bor.

Illustration över var de undersökta aktörerna kan positioneras inom vårdekosystemet

Metod

Rapportens innehåll och slutsatser grundas på en enkätundersökning genomförd av Norstat¹, på intervjuer med experter och sakkunniga inom branschen samt på dokumentstudier.

Enkätundersökningen riktade sig till medborgare i Sverige och genomfördes mellan den 25 februari och 11 mars 2026. Respondenterna ombads att, när de svarade på frågorna, utgå från ett önskat scenario fem till tio år framåt i tiden. Detta i syfte att tillföra undersökningen ett framtidsperspektiv. Enkäten besvarades av totalt 1 515 personer med en jämn köns- och åldersfördelning. Respondenternas geografiska hemvist uppvisade en större spridning jämfört med kön och ålder. Generellt har varken geografisk hemvist eller kön gett utslag i enkäten. Däremot finns det för vissa frågor en åldersmässig variation vilket då redovisas.

Intervjuer genomfördes med sex sakkunniga från bland annat myndigheter, apoteksbranschen, gym- och träningsbranschen samt från organisationer inom såväl privat som offentlig verksamhet. Intervjupersonerna är förtecknade i slutet av rapporten.

Rapportens innehåll har utformats i samarbete med Apotek Hjärtat, som har bidragit med sin kunskap och erfarenhet inom området. Detta samarbete har varit viktigt för att kunna genomföra rapporten.

¹ Norstat

Definitioner i rapporten

"Traditionella vårdaktörer"

Avser den regionala hälso- och sjukvården samt privata aktörer inom hälso- och sjukvård.

"Teknikföretag"

Samlingsbegrepp för aktörer som levererar allt från kroppsnära teknik, som exv. smarta klockor och sensorer, till komponenter för digital infrastruktur, exv patientjournalssystem.

"Medborgare/individ"

Den som har möjlighet att söka och/eller ta emot vård.

"Vi"

Avser författarna av rapporten, PwC och Apotek Hjärtat.

"Respondenter"

Avser de personer som svarat på enkätundersökningen.

"Interoperabilitet"

Förmågan hos olika system, ofta i datorsammanhang, att fungera och kommunicera med varandra.

Definitioner i enkäten

"Sammanhållen vård" – Olika vårdgivare (exempelvis primärvård och specialistvård) samverkar för att skapa en sömlös vårdkedja där patienten rör sig utan avbrott, väntetider eller brister i kommunikationen.

[Fördjupning>>](#)

"Hälsokontroller" – En undersökning som ger en helhetsbild av individens hälsa genom blodprover, andra mätvärden och samtal. Resultatet används för att ta fram personligt anpassade råd som stödjer individens hälsa på bästa sätt.

[Fördjupning>>](#)

"Livsstilsrelaterad rådgivning" – Vårdpersonal och hälsocoacher ger stöd och verktyg för att förändra levnadsvanor i syfte att förbättra hälsan och förebygga sjukdomar. Rådgivningen fokuserar på förändringar inom kost, fysisk aktivitet, rökning, alkoholvanor och stresshantering.

[Fördjupning>>](#)

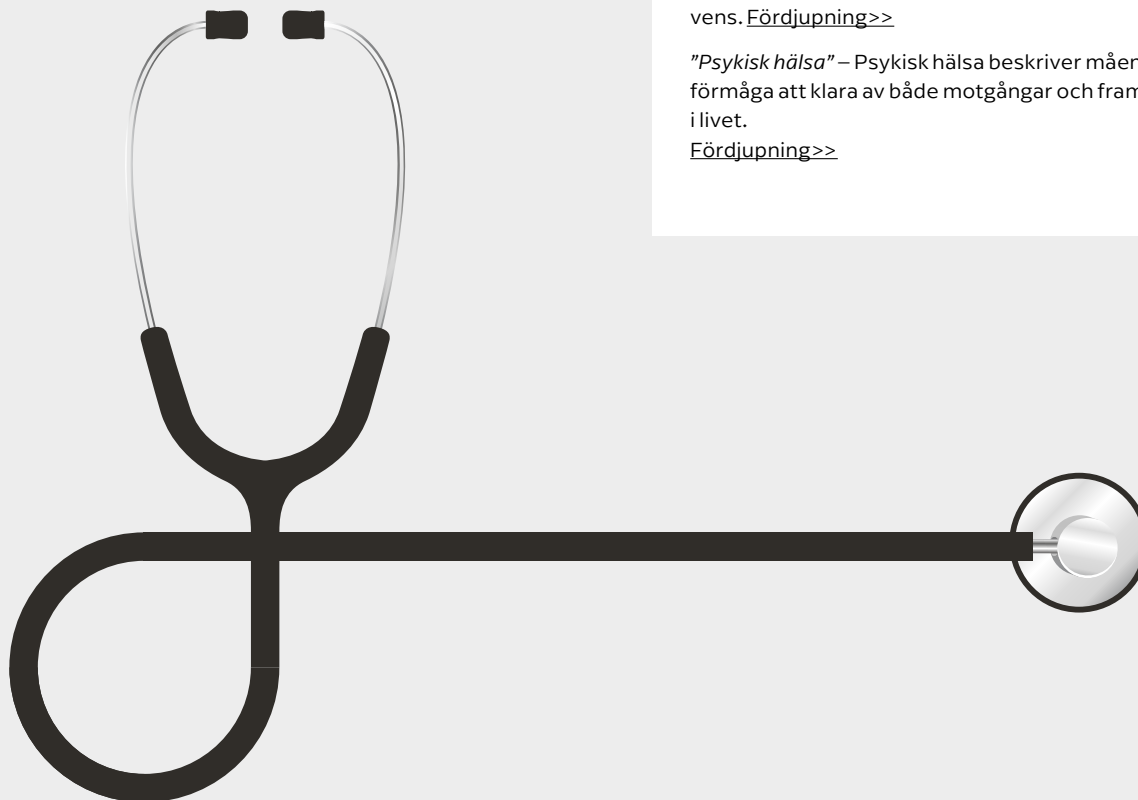
"Smarta verktyg" – Digitala hjälpmedel som klockor, ringar eller appar som mäter olika vitala värden (exempelvis puls, sömn, syremättnad och fysisk aktivitet) och hjälper dig att följa din hälsa i vardagen.

[Fördjupning>>](#)

"Vitala värden" – Här ingår exempelvis puls, syremättnad, kroppstemperatur, blodtryck och andningsfrekvens. [Fördjupning>>](#)

"Psykisk hälsa" – Psykisk hälsa beskriver mående och förmåga att klara av både motgångar och framgångar i livet.

[Fördjupning>>](#)

FRAMTIDSSÄKRAD VÅRD KRÄVER FLER VÅRDNODER

Framtidssäkrad vård kräver fler vårdnoder

2026 är det valår och för väljarna är vården återigen den viktigaste frågan². Utmaningar som vårdköer och kompetensbrist samt frågan om jämlik tillgång till vård dominerar den politiska debatten. Detta samtidigt som det sker stora och omvälvande förändringar i omvärlden. Krig, geopolitiska spänningar och suveräna datamoln³ påverkar inte bara världen i stort utan även den svenska vården och dess huvudmän.

Det är viktigt att framtidens vård utvecklas tillsammans med och runt medborgarna. Utöver traditionella aktörer kan exempelvis teknikföretag, apotek, gym och träningsanläggningar komma att spela en allt större roll. Detta är något som betonas i PwC:s⁴ *CEO Survey från 2026* som visar att vårdens ekosystem, i ett internationellt perspektiv, får en utökad närvaro av ovan nämnda sektorer samt av försäkringsbolag. Ledare inom dessa aktörskategorier ser att deras företag kommer att utöka sitt samarbete med traditionella vårdgivare under de kommande åren. Sverige kan och bör vara en del av den utvecklingen. En av flera viktiga förutsättningar är då att medborgarna är villiga att dela sin hälsodata.

2 Novus undersökning

3 Vad är ett suveränt datamoln? Varför är det viktigt

4 CEO survey 2026

VÅRDEN STÅR VID ETT VÄGSKÄL

En omvärld i snabb förändring

Vården, liksom samhällets alla sektorer, verkar i en global kontext som förändras snabbt. Leverantörskedjor för läkemedel, tekniska komponenter och kritiska insatsvaror är ofta koncentrerade till ett fåtal länder, vilket gör vårdsystemet sårbart. Geopolitiska spänningar, handelsbarriärer och regulatoriska förändringar skapar en oförutsägbar spelplan som ställer höga krav på anpassning. Inte bara inom logistik och inköp, utan även i hur vården, planerar, prioriterar och samverkar.

Den demografiska utvecklingen förstärker dessa utmaningar. Fler lever längre och med kroniska tillstånd, och gapet mellan vårdbehov och tillgänglig kompetens växer⁵. Finansieringsmodellen pressas från flera håll och vårdens kostnader ökar snabbare än skatteintäkterna. Patientrollen är i tydlig förändring mot en aktiv medskapare med förväntningar på transparens, tillgänglighet och personcentrerade lösningar.

Även digitalisering och AI spelar en stor roll i utvecklingen av vården där tillgång till data kan ge realtidsinsikter som i sin tur kan användas i utvecklingen av arbetet med prediktion, precision och proaktivitet⁶. AI-baserade verktyg används redan för att effektivisera vårdens arbete men för att utforska ytterligare potential är samverkan över aktörsgrenser och riktade investeringar viktiga förutsättningar.

Intervjuerna visar en samstämmig bild av att vårdsystemet befinner sig i en omfattande omställning, driven av ökade förväntningar från medborgarna och ett växande vårdbehov. Flera respondenter lyfter att det behövs nya arbetssätt och nya former för samverkan som kan möta de ökade kraven på vården samtidigt som resurserna är begränsade. Samtidigt lyfter en av intervjupersonerna att gränsdragningen mellan vårdens ansvar respektive medborgarens ansvar för sin hälsa är otydlig, särskilt när det gäller livsstilsrelaterade tillstånd.

En intervjuperson pekar på risken att ett mer komplext vårdekosystem kan försvåra möjligheten till tillgänglighet och kontinuitet. Vidare framhålls att nya samarbeten ofta begränsas av att vården är skattefinansierad och att medborgare generellt inte vill betala för tilläggstjänster. Det här skapar ytterligare utmaningar när vårdens ekosystem ska utvecklas.

– Alla är överens om att ekvationen inte går ihop. Det finns en förväntan och för att möta denna behöver det ske en förändring.

Jean-Luc af Geijerstam, Vård- och omsorgsanalys

⁵ Välfärdens kompetensförsörjning

⁶ The future of care

Utmaningar inom vården

- ♦ **Demografiska förändringar**
Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) lyfter i sin rapport "Morgondagens vårdkonsumtion" att antalet 85 år eller äldre kommer vara 60 procent fler 2034 jämfört med 2024 samtidigt som den yngre befolkningen i åldern 0–14 år beräknas minska med 11 procent.⁷
- ♦ **Kompetensbrist**
Vårdens enskilt största utmaning är kompetensbrist. Det saknas framförallt undersköterskor, sjuksköterskor och läkare. År 2025 gick Vårdförbundet ut med att det saknades 11 000 specialistsjuksköterskor⁸. SKR beskriver att för hälso- och sjukvården är rekryteringsbehovet omkring 83 500 personer för perioden 2023–2033. På grund av den demografiska utvecklingen kommer behovet av antalet anställda öka med 17 700 anställda för perioden och samtidigt för perioden beräknas pensionsavgångar till omkring 65 800 anställda.⁵ Utöver detta tillkommer utökad behov inom äldreomsorgen.
- ♦ **Ekonomiska utmaningar**
Regionernas ekonomi är ansträngd. Även om det finns indikationer det senaste året på att fler regioner närmar sig en ekonomi i balans, kvarstår strukturella underskott i flera regioner då kostnaderna ökar snabbare än intäkterna.
- ♦ **Vårdgaranti och köer**
Vårdgivare har svårt att klara vårdgarantin som anger att en patient inom 90 dagar ska få träffa en specialist. I februari 2026 hade 68 procent fått sitt första besök hos specialist inom 90 dagar. Vid samma tidpunkt hade 52 procent fått sitt första besök inom 30 dagar hos barn- och ungdomspsykiatri (BUP)⁹. Andelen patienter i riket som utreds inom standardiserade vårdförlopp låg 2025 på strax under 50 procent¹⁰.

- ♦ **Fragmentering**

Vården är organiserad i stuprör, primärvård, sjukhusvård och kommunal hälso- och sjukvård. Patienten tvingas navigera mellan huvudmän och vårdnivåer där de digitala systemen inte pratar med varandra i tillräcklig omfattning.

- ♦ **Bristande digital infrastruktur**

Trots pågående initiativ som Europeiska hälsodataområdet (EHDS) och Nationella läkemedelslistan (NLL) är ännu inte alla bitar på plats avseende interoperabilitet och gemensamma datastandarder.

- ♦ **Havererade upphandlingar**

Det senaste året har det skett flera havererade upphandlingar, bland annat kopplat till journalsystem. Det skapar stora utmaningar för huvudmännen och dess medarbetare.

7 Morgondagens vårdkonsumtion

8 Vårdens kompetensförsörjning

9 Väntetider i vården

10 Väntetider i SVF

Fokusområden för omställning

Globalt sett befinner sig vården i en omfattande omställning där vården integreras över flera miljöer. Sjukhusen utvecklas till specialiserade noder samtidigt som hemmet och närområdet får en större betydelse, bland annat genom digitala verktyg som egenmonitorering. Denna utveckling innebär att vården blir mer tillgänglig och individanpassad. Parallellt är en ökad samverkan mellan olika aktörer kring patienten nödvändig.

Detta har en tydlig relevans även för Sverige där det framhålls att vården behöver ställa om med fokus på tidig prevention, ökad teknikanvändning och fördjupad samverkan över aktörsgärnsör och då mellan både offentliga och privata aktörer. Enligt en global rapport från PwC lyfts i detta sammanhang tre centrala fokusområden:

- ♦ **Värdebaserad vård (VBC):** Ersättningsmodeller som belönar hälsoutfall snarare än vårdvolym och som skapar incitament för prevention och samverkan.
- ♦ **AI- och datadriven vård:** Realtidsdata, prediktiva modeller och automatiserade beslutsstöd möjliggör tidiga interventioner och personligt anpassade vårdplaner.
- ♦ **Personcentrerad och integrerad vård:** Vård kan ske var som helst och när som helst och inte bara inom etablerade system och vårdmiljöer.

Samtliga tre fokusområden tydliggör samma riktning, nämligen vårdssystem som rör sig mot en integrerad modell. En riktning mot ett sammanhängande värdekosystem där sjukhus, primärvård, hemmet, närområdet och digitala kontaktpunkter binds samman genom gemensamma arbetssätt, realtidsdata och interoperabilitet. I omvärlden talas det nu om WELLcare som ett komplement till HEALTHcare — ett bredare hälsobegrepp där prevention, livsstilsstöd och kontinuerlig uppföljning får en alltmer framträdande roll som anpassas till medborgarna.¹¹

Det är av stor vikt att svensk vård anammar denna omställning.

11 From MedTech to WellTech

SYSTEMFÖRFLYTTNINGAR I SVERIGE

Svensk vård är inte främmande för systemförflyttningar, men förändringarna går trögt. Reformen "God och nära Vård" lanserades med ambitionen att flytta vårdens tyngdpunkt från sjukhusvård till primärvård och därmed närmare individens vardag. Målet "Vision e-hälsa 2025" skulle göra Sverige ledande inom digitaliserad vård. Båda initiativen har en tydlig riktning men har inte åstadkommit den genomgripande förändring som avsågs.^{12 13}

– Det har skett en politisk förskjutning – lågvärdevård är den nya icke värdeskapande vården, och jag uppfattar att det finns nu en större acceptans från politiken att även mönstra ut insatser som skapar lågt värde.

Johan Kaarme, SKR

Idag pågår flera viktiga initiativ som skapar förutsättning för förändring:

- ♦ **Europeiska hälsodataområdet (EHDS)** – en digital infrastruktur för datadelning inom vården, med potential att användas av vårdgivare, patienter, läkemedelsbolag och forskning.¹⁴
- ♦ **Farmaceutiskt sortiment och farmaceutiska tjänster**^{15 16}. – ett regeringsförslag från april 2026 om att fler läkemedel ska kunna klassificeras som receptfria, under förutsättning att farmaceutisk rådgivning ges vid försäljning.¹⁷
- ♦ **Nationella läkemedelslistan** – ett nationellt register som ger en sammanhållen bild av patienters läkemedel.¹⁸
- ♦ **Platform24:s AI-tjänst till 1177** – en AI-baserad tjänst som ska kunna svara på sjukdomsrelaterade frågor från medborgarna. Företaget har tidigare tagit fram chattfunktionen 1177 direkt. Det nya verktyget bygger på flera olika källor av validerad medicinsk information. Detta är ett exempel på hur teknikföretag samarbetar med offentlig och privat vård.¹⁹

Dessa initiativ grundar sig redan i samverkan mellan privat och offentlig sektor och signalerar att ekosystemet håller på att vidgas.

12 Den svenska e-hälsovisionen havererade 2025

13 Omtag för omställning

14 Det europeiska hälsodataområdet, EHDS

15 Försöksverksamhet med farmaceutisk tjänst

16 Uppdrag om farmaceutsortiment

17 Receptfria läkemedel med krav på särskild rådgivning

18 Nationella läkemedelslistan

19 Lanserar svensk AI-bot för vård: "Hittar inte på"

Vårdens ekosystem idag

I vårdens ekosystem finns idag, förutom traditionella vårdgivare (offentliga och privata), även myndigheter, intresseorganisationer som exempelvis SKR, apotek, läkemedelsbolag, teknikföretag, försäkringsbolag och aktörer inom hälsosam livsstil. Men trots denna bredd av aktörer präglas systemet av stuprör och fragmentering. Aktörerna agerar i separata sfärer med begränsad interoperabilitet och otillräcklig samordning runt individen.

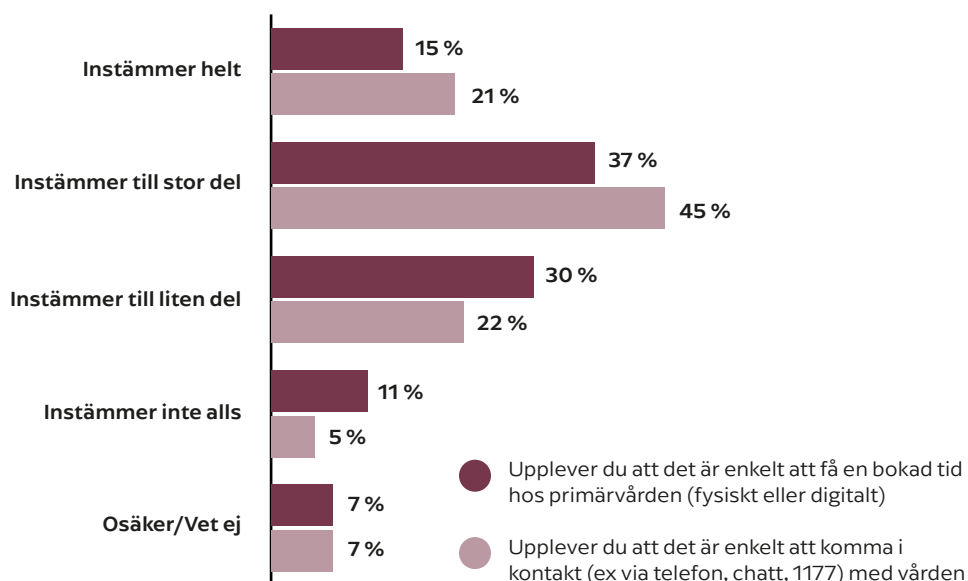
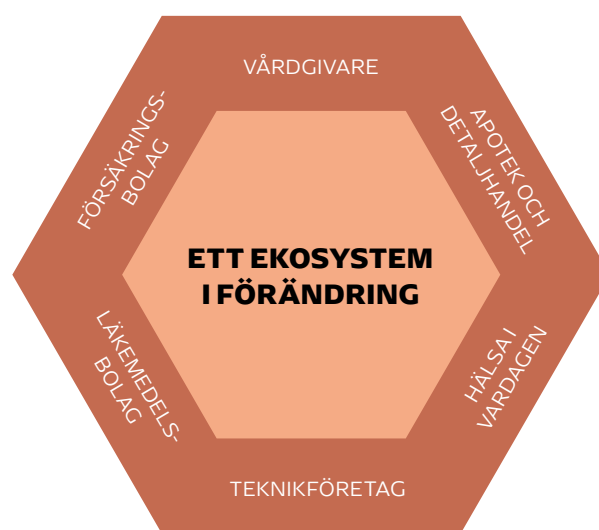
Ett tydligt eftersatt område är primärprevention. Dagens vårdssystem är uppbyggt kring sjukdomsepisoder och remisskedjor och är inte designat för vardagsnära hälsostöd. PwC lyfter i en global rapport att prevention blir framgångsrikt när hälsa, livsstil, samhällsfunktioner och datadrivna insikter samverkar. Genom att använda data kan stödet och informationen individualiseras¹¹.

Medborgarnas upplevelse av dagens vård

Vår enkätundersökning visar att en relativt stor andel av medborgarna upplever att tillgängligheten till vården är bra. 21 procent instämmer helt i att det är enkelt att komma i kontakt med vården via telefon, chatt eller 1177, och ytterligare 45 procent instämmer i stor utsträckning. Även när det gäller möjligheten att boka tid i primärvården

uppger 37 procent att de instämmer till stor del att det är enkelt. Dock svarar 30 procent av medborgarna att de till liten del instämmer med påståendet att det är enkelt att få en bokad tid hos primärvården samtidigt som 11 procent inte alls instämmer med detta påstående. Denna andel är något större för respondenter bosatta i de nordligare delarna av Sverige.

Illustration av framtidens vårdekosystem

Samtidigt visar svaren att kontinuitet är en avgörande faktor för vårdupplevelsen. Nästan hälften av medborgarna definierar personcentrerad vård som att få träffa samma vårdgivare som tidigare, och 41 procent anger det fysiska mötet som den viktigaste faktorn vid vårdkontakt. Sammantaget pekar resultaten på att personcentrerad vård i första hand kopplas till relation, igenkänning och sam-

manhang snarare än till digitala lösningar i sig. Därför måste framtida förändringar inom vården säkerställa att kontinuitet och långvariga vårdrelationer bevaras, även med nya kontaktvägar och aktörer.

Vilken faktor är viktigast för dig när söker vård? (välj en)

41%

anger det fysiska mötet som den viktigaste faktorn vid vårdkontakt

– En stor del handlar om patientens egen roll – att vara medskapare i sin vård. Patienten ska inte behöva vara expert på systemet, utan komma med sina behov och förvänta sig att vårdens aktörer tillsammans möter dem.

Jean-Luc af Geijerstam, Vård- och omsorgsanalys

Vad innebär personcentrerad vård för dig? (välj alla tillämpliga)

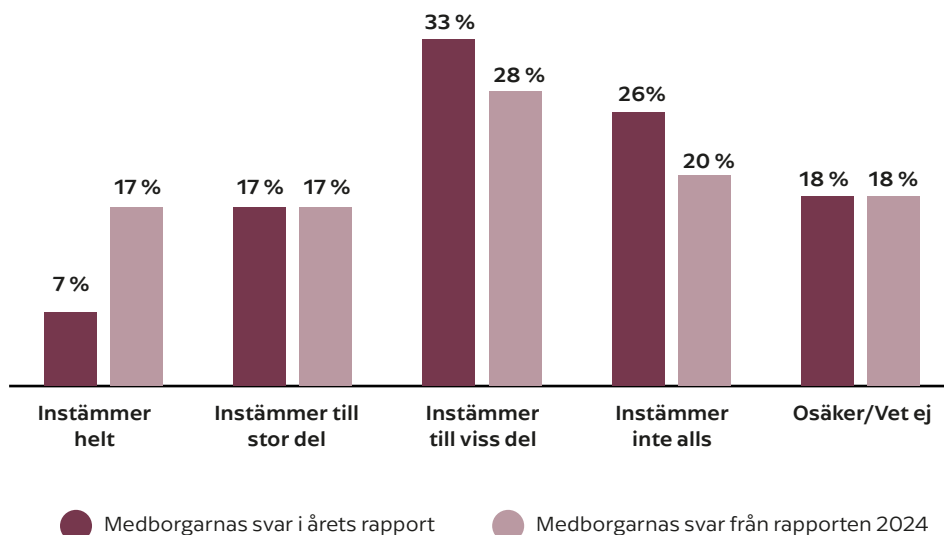
LÅG VILJA ATT DELA HÄLSODATA – ETT POTENTIELLT HINDER?

I enkäten framkom att endast 7 procent av medborgarna instämmer helt i viljan att dela med sig av sin hälsodata vilket är en tydlig minskning över tid. I 2024 års rapport instämde 17 procent helt i viljan i att dela hälsodata. Utvecklingen är anmärkningsvärd. I PwC:s rapport från 2019 "Prevention för ett hälsosamt samhälle" uppgav hela 62 procent av medborgarna att de kunde tänka sig att dela egeninsamlade hälsodata med sin vårdgivare. Resultatet från årets undersökning, i relation till tidigare utfall, pekar på behovet av pålitliga lösningar för säker och smidig datadelning som en förutsättning för ett utvidgat vårdekosystem. En fortsatt låg vilja att dela hälsodata kommer annars att bli ett betydande hinder för utvecklingen av mer integrerade vårdssystem.

– Äntligen får vi lagstöd²⁰ för det som vi har pratat om väldigt länge - att olika konkurrerande tekniska system måste vara kompatibla. Att dela data går från att ha varit en möjlighet till att det nu blir en skyldighet.

Daniel Forslund, Vårdföretagarna

Givet att du är ägare av din hälsodata (exv vitala värden, journalanteckningar med mera) är du villig att dela med dig av din hälsodata till dina vårdkontakter via molntjänst (exv cloud)

Endast

7%

av medborgarna är villiga att dela sin hälsodata

20 Nya krav på interoperabilitet vid datadelning inom den offentliga förvaltningen

DET NYA VÅRDEKOSYSTEMET – ETT NÄTVERK AV NODER

Lösningen ligger inte i en enskild reform utan i ett förändrat och utvidgat vårdekosystem: ett sammanhängande, proaktivt och personcentrerat ekosystem där traditionella vårdgivare samverkar med olika aktörer. I denna del av rapporten tittar vi närmare på tre aktörskategorier som bedöms ha stor potential att, tillsammans med traditionella vårdaktörer, verka i ett förändrat och utvidgat vårdekosystem. Dessa tre är teknikföretag, apotek, samt gym och träningsanläggningar.

– Aktörer måste arbeta tillsammans där varje aktör bidrar med sina styrkor och kompetens för att skapa ett mer effektivt och tillgängligt vårdsystem.

Lars-Åke Söderlund, vice president FIP

Teknikföretag – vikten av standardiserad infrastruktur

Teknikföretag har en central roll i omställningen mot en personcentrerad och proaktiv vård. Genom realtidsdata via sensorer och smarta verktyg samt AI-drivna plattformar kan en helt ny typ av kontinuerlig och prediktiv hälsouppföljning möjliggöras. Tekniken flyttar vården närmare individens vardag och kan göra det möjligt att upptäcka risker tidigt och ge insikter innan problem eskalerar.¹¹

Digitala verktyg och teknik, som smarta klockor, hälsoappar och andra sensorer, har utvecklats snabbt och används alltmer brett. En global enkät från PwC visar att 56 procent redan nyttjar denna typ av teknologi, samtidigt som hela 95 procent är öppna för att använda den i framtiden.¹¹ I vår enkätundersökning framkommer dock att endast två av fem använder digitala verktyg för att mäta och följa sin hälsa, vilket indikerar att dessa ännu inte används i större utsträckning för att identifiera ohälsa.

Samtidigt är digitala verktyg och medicintekniska produkter, som CE-märkta hjälpmedel, naturliga inslag inom vården. Exempelvis för egenmonitorering där patienter kan mäta sina värden hemma med digital teknik som sensorer.

Teknikföretagens framväxt och deras utveckling av ny digital teknik möjliggör kontinuerlig monitorering, prediktiva analyser och digital egenvård. Därför bör de ses som strukturella samarbetspartners i ett förändrat och utvidgat vårdekosystem. Det är dock viktigt att tydligt skilja på olika typer av teknik och deras respektive användningsområden för att säkerställa att insamlad data är tillförlitlig. Regulatoriskt kvalitetssäkrade, CE-märkta, produkter kan användas för diagnostik och uppföljning inom vården, medan verktyg som smarta klockor idag främst kan ses som stöd för individens eget hälsoförebyggande arbete och inte som underlag för medicinska beslut.

Apotek – en outnyttjad potential

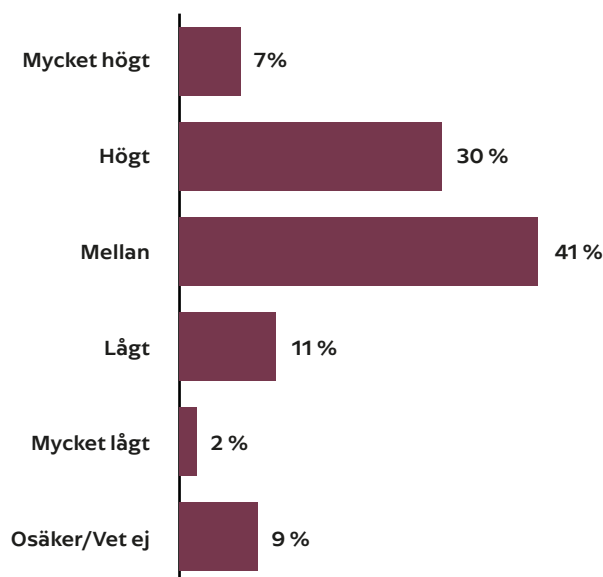
Apotek är mer än bara distributionskanal för läkemedel. I takt med att diagnostik, egenmonitorering och preventiva tjänster flyttas närmare individens vardag öppnas ett nytt utrymme för apotek att bli betydligt mer integrerade i individens vardag och vård.

Apotekens styrka ligger i deras tillgänglighet, förtroende och geografiska spridning. Det här gör dem till en naturlig ingång för lågröskeltjänster, både fysiska och digitala. Apoteken har möjlighet att tidigt fånga upp individer, förbättra läkemedelsföljsamhet och bidra till att data förs tillbaka in i vårdssystemet på ett sätt som stärker kontinuiteten. I en svensk kontext skulle det kunna

innebära att apoteken utvecklas till en ny typ av hälsohubbar, lättillgängliga knutpunkter där invånare får stöd innan, mellan och efter möten med traditionella vårdgivare. De blir då en integrerad och förstärkande aktör i vårdkedjan.

Apotek har även ett högt förtroende bland medborgarna som utförare av vårdrelaterade tjänster. 37 procent av respondenterna i vår undersökning anger att de har ett högt eller mycket högt förtroende för dem. Förtroendet är genomgående likartat oberoende av kön, ålder och geografisk hemvist. I intervjuerna framhålls att apoteken har potential att ta en större roll inom förebyggande arbete och enklare vårdformer.

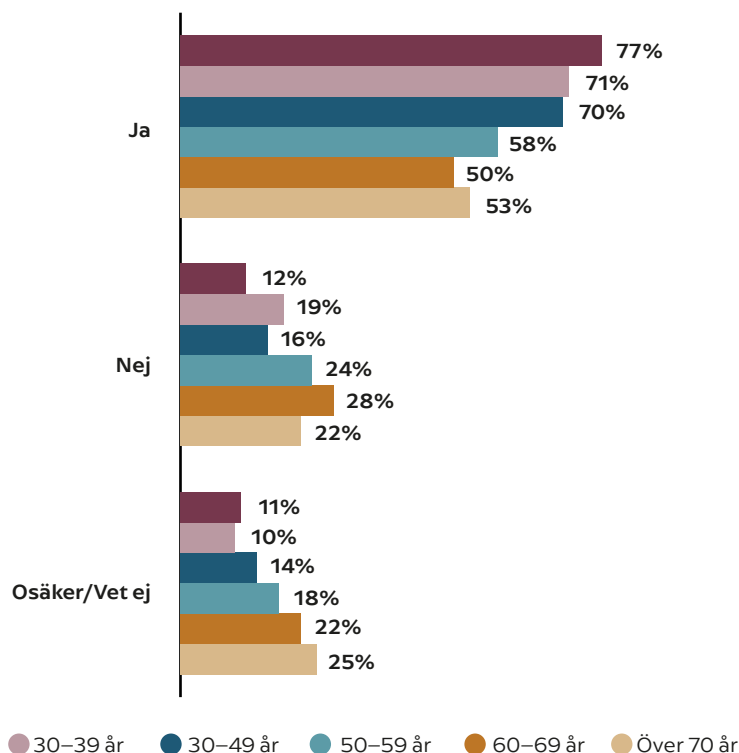
Hur högt är ditt förtroende för apotek när det gäller att tillhandahålla vårdrelaterade insatser (välj ett)

Enkätundersökningen visar att en majoritet av medborgarna kan tänka sig att få uppföljning av sin läkemedelsbehandling via apotek och sex av tio kan även tänka sig att genomföra hälsokontroller på apotek. Samtidigt är viljan mer begränsad när det gäller samtal om psykisk hälsa, 54 procent anger att de är mindre villiga till detta. När det gäller intimerådgivning är bilden splittrad, 42 procent kan tänka sig att ta del av sådan rådgivning på apotek medan 40 procent inte kan tänka sig det.

Medborgare i åldersgruppen 18–49 år är generellt mer positiva till att apotek tillhandahåller vårdrelaterade tjänster jämfört med gruppen 50 år och äldre. Samma skillnader återfinns när det gäller inställningen till att apotek ska ansvara för hälsokontroller och uppföljning av läkemedelsbehandling.

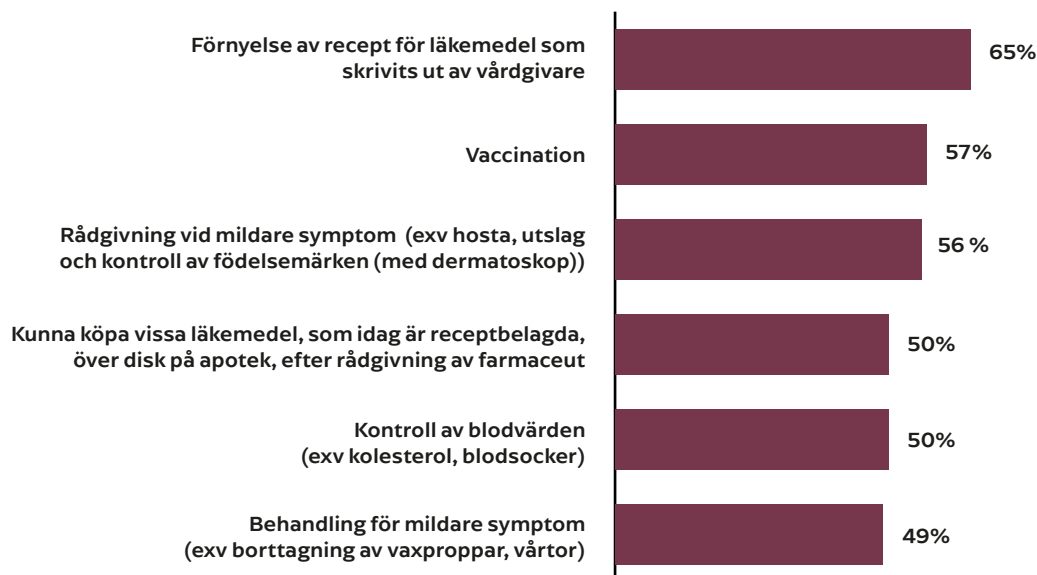
Skulle du kunna tänka dig att få uppföljning av din läkemedelsbehandling via apotek?

I enkäten fick medborgare möjlighet att välja mellan flera tjänster i kombination med inställningen till att genomföra dessa tjänster på apotek, stack några tjänster ut. Receptförnyelse är en sådan tjänst, närmare två tredjedelar av medborgarna kan tänka sig att förnya recept på läkemedel som tidigare har skrivits ut av vårdgivare. Även tjänster som vaccination samt rådgivning vid mildare symptom som hosta, utslag eller bedöm-

ning av hudförändringar, uppvisar ett relativt brett stöd. Omkring hälften av medborgarna kan tänka sig att genomföra enklare behandlingar på apotek, exempelvis ta bort vaxproppar eller vårtor samt kontroller av blodvärden som kolesterol och blodsocker. Intresset för dessa tjänster återfinns i samtliga åldersgrupper, men är generellt högre bland yngre och medelålders jämfört med äldre.

Vilka av följande tjänster skulle du vilja få från/på ett apotek?
(välj alla tillämpliga)

2/3 av medborgarna kan tänka sig receptförnyelse via apotek

Samtidigt lyfter en av intervjupersonerna vikten av en tydlig uppdrags- och ansvarsfördelning mellan apotek och huvudmän, samt behovet av klar och samstämmig kommunikation till allmänheten om vilka tjänster som erbjuds var. För att ett utökat uppdrag ska vara möjligt, lyfts under intervjuer även behovet av regelverksförändringar, exempelvis utökade befogenheter för farmaceuter att ordinera vissa behandlingar samt tillgång till patientjournalssystem. Vidare framhåller en av intervjupersonerna att ökad samverkan mellan apotek och övrig vård är en förutsättning för att minimera risker och säkerställa patientsäkerheten när apotekens roll i vårdssystemet utvidgas.

– Om apoteken får fler uppdrag behöver de tydligt visa vad de kan hjälpa till med och guida vidare till vården vid behov – hantera istället för att bara konstatera .

Fredrik Boström, Apoteksföreningen

Både intervjuer och enkätresultat påvisar en tydlig potential för apoteken att ta ett större ansvar i vårdens ekosystem med uppgifter som apotek i flera andra länder redan utför med goda resultat och utan att några större risker har identifierats. Ett internationellt exempel är Pharmacy First i Storbritannien, där apoteken etablerats som första kontaktpunkt för vård vid ett antal

vanliga åkommor. I Sverige har utvecklingen kring farmaceutiska tjänster och farmaceutsortiment påbörjats. Detta skulle kunna öppna för möjligheten att skapa ett mer sammanhållet system även i Sverige, där farmaceuter blir en naturlig del av vårdens förstalinje och där apotekens kompetens och kapacitet tas till vara för att möta framtidens vårdbehov.

Pågående arbete: Farmaceutiska tjänster och farmaceutsortimentet

Begreppet farmaceutisk tjänst blir centralt i denna utveckling. En farmaceutisk tjänst avser strukturerade, kvalitetssäkrade insatser utförda av farmaceut med syfte att förbättra läkemedelsanvändning, öka följsamhet, förebygga risker och stärka patientens förmåga till egenvård. Exempelvis inkluderas inhalationskontroller, läkemedelsgenomgångar, fördjupad rådgivning vid kroniska tillstånd, strukturerad uppföljning, behandlingsnära stöd och guidning när vårdkontakt är nödvändig.²¹ Det är dock viktigt att notera att behovet av delning av journaldata för att kunna tillhandahålla denna typ av tjänster ännu inte är prövad.

Det pågående arbetet med ett farmaceutsortiment, en ny kategori "receptfria läkemedel med särskilda krav på rådgivning", förstärker denna utvecklingslinje. Läkemedel i denna grupp ska fortfarande vara receptfria, men får endast säljas efter obligatorisk rådgivning av farmaceut. Genom detta skapas ett strukturerat ramverk som både säkerställer patientsäkerhet och möjliggör ökad tillgänglighet för läkemedel som annars hade förblivit receptbelagda.²²

Farmaceutsortimentet blir en central pusselbit i utvecklingen mot stärkt egenvård, farmaceutiska tjänster och ökad systemeffektivitet. Detta som ett steg mot att nyttja farmaceutens kompetens för läkemedelsval, säkerhetsbedömning och omhändertagande av patienter i gränslandet mellan egenvård och vårdkontakt.

21 Försöksverksamhet med farmaceutisk tjänst

22 Uppdrag om farmaceutsortiment

PHARMACY FIRST (Storbritannien)

Utvecklingen i Storbritannien ger en tydlig illustration av hur apoteken kan bli en strategisk del av primärvårdens kapacitet. Pharmacy First startade i Skottland och har under det senaste året genomförts i stor skala även i England²³. Det här visar hur apotek kan fungera som första kontaktpunkt för vård vid vanliga infektioner och enklare tillstånd. Genom att farmaceuter har fått mandat att diagnostisera och behandla åkommor som akut öroninflammation, svinkoppor, infekterade insektsbett, bältros, bihåleinflammation, halsont, urinvägsinfektion, avlastas vården samtidigt som patienterna får snabb hjälp utan att gå via vårdcentral.

Enligt National Pharmacy Association rapport, Pharmacy First in England, har reformen gradvis vuxit fram ur två decenniers utveckling där apotekens roll breddats från enbart expedition till kliniskt ansvarstagande. Först genom tjänster som uppföljning av nyinsatta läkemedelsgenomgångar och nationella vaccinationsprogram och därefter genom Community Pharmacy Consultation Service (CPCS). CPCS innebär att patienter med lindriga besvär eller akut behov av läkemedel hänvisas till apotek och får en konfidentiell konsultation samma dag. Under pandemin stärktes både förtroendet och den praktiska funktionen för apoteken. Detta då de tog ett betydande ansvar för triagering, läkemedelshantering och vårdnära rådgivning i en tid när annan vård var mindre tillgänglig.

Av rapporten framgår även att Pharmacy First-modellen har nått en sådan omfattning att över fem miljoner patienter fått hjälp på apotek istället för i primärvården. Tjänsten beräknas att årligen minska trycket på vårdcentraler med upp till tio miljoner färre besök hos allmänläkare.

Detta är ett relevant exempel för Sverige eftersom det visar hur en tydligt definierad och nationellt finansierad apoteksroll kan bidra till både tillgänglighet, jämlikhet och effektiv resursanvändning.

²³ Pharmacy First – ett sätt att minska trycket på hälso- och sjukvården även i Sverige?

Gym och träningsanläggningar – vårdens preventionspartner

Träning och rörelse har stor betydelse för människors hälsa, både fysiskt och psykiskt. Regelbunden fysisk aktivitet stärker muskler, skelett och leder, minskar risken för bland annat hjärt- och kärlsjukdomar, cancer och psykisk ohälsa samt förbättrar bland annat minne och koncentrationsförmåga.²⁴ Samtidigt kostar stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet samhället 16,5 miljarder kronor (2023), kopplat till sjukdomar som typ 2-diabetes, hjärt- och kärlsjukdomar och depression. Bland annat kan uppskattningsvis 21 procent av alla sjukdomsfall inom psykiatriska tillstånd (depression, stress och ångest) i Sverige härledas till stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet. En ökad fysisk aktivitet skulle kunna minska dessa kostnader med 25 procent.²⁵ I takt med att vården rör sig mot prevention, egenmonitorering och livslång hälsa öppnas därför nya möjligheter för gym och träningsanläggningar att bidra som partners i människors strävan mot ett hälsosamt liv.

Enligt en rapport från SATS (Sats Group är ett företag med anläggningar för fysisk träning) upplever 77 procent att träning är viktigt för den mentala hälsan, 43 procent menar att träning hjälper dem att hantera stress och 30 procent upplever att de presterar bättre på jobbet när de tränar. Rapporten pekar också på en tydlig trend där digitala verktyg och personlig tränare används för att tolka hälsodata och genomföra de förändringar som behövs.²⁶

Gym och träningsanläggningar har en unik position genom sin lokala närvaro och sin nära relation med sina medlemmar. I framtiden kan dessa aktörer spela en större roll för tidig upptäckt av riskfaktorer, livsstilsstöd, beteendeförändring och kontinuerlig uppföljning. Med tillgång till hälsodata från smarta verktyg, digitala träningsplattformar och kroppsnära sensorer skulle gym och träningsanläggningar kunna erbjuda tjänster som integreras med vårdens arbete; hälsoscreeningar, träningsprogram för kroniska tillstånd och samverkansmodeller där fysioterapeuter och coacher arbetar tillsammans.

Vår enkätundersökning visar dock att förtroendet för att gym och träningsanläggningar ska tillhandahålla vårdrelaterade tjänster generellt är lågt, en majoritet av respondenterna anger ett lågt eller medelhögt förtroende. En trolig förklaring är att gym i dag saknar en tydlig koppling till vården och inte heller tillhandahåller de kompetenser som förknippas med vårdverksamhet. Ett utökad uppdrag för gym och träningsanläggningar skulle därför förutsätta krav på kompletterande kompetens och strukturer.

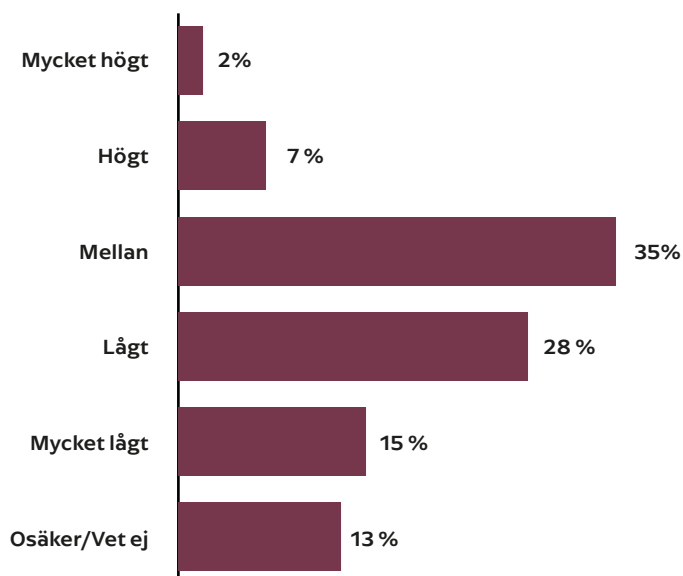

24 Varför ska jag röra på mig?

25 Samhällsekonomiska kostnader kopplat till stillasittande och otillräcklig fysisk aktivitet

26 Träningsrapporten 2026

Hur högt är ditt förtroende för gym och träningsanläggningar när det gäller att tillhandahålla vårdrelaterade insatser (välj ett)

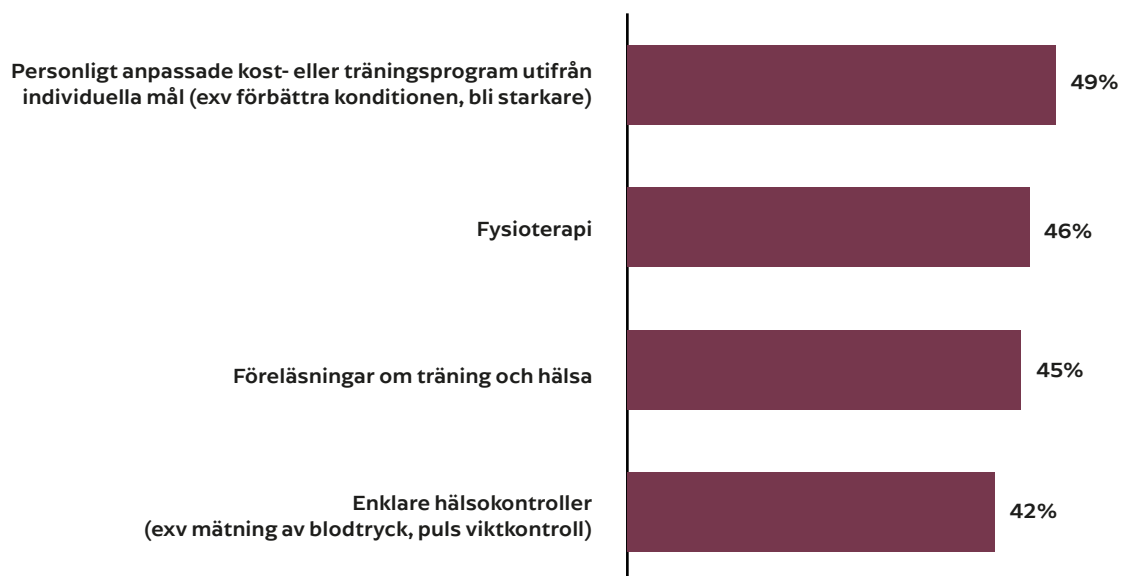
Däremot anser medborgarna att gym och träningsanläggningar kan ta större ansvar kopplat till träning, hälsa och livsstilsrelaterad rådgivning. Enligt enkätundersökningen efterfrågar medborgarna i huvudsak träning, hälsa och livsstilsrelaterad rådgivning från gym och träningsanläggningar. Nästan hälften av medborgarna är positiva till att ta del av enklare hälsokontroller, föreläsningar samt individuellt anpassade tränings- och kostprogram i denna miljö. Detta indikerar att gym och träningsanläggningar har en tydlig potential att bidra till förbättrad folkhälsa genom ett ökat

fokus på primärprevention och hälsofrämjande insatser, vilket i förlängningen kan bidra till att avlasta vården. Intervjuerna bekräftar denna bild och lyfter särskilt gym och träningsanläggningars roll i att främja fysisk aktivitet och öka kunskapen om hälsosamma levnadsvanor. Vikten av samarbete mellan gym och vården framhålls, inte minst mot bakgrund av en åldrande befolkning och en oroande utveckling med minskad fysisk aktivitet bland yngre åldersgrupper. Vikten av ett samarbete med vården för att insatserna ska bli effektiva betonas.

– Alla står bakom prevention, men det är ändå ofta det första som försvinner när pengarna inte räcker till. För att få verklig framdrift krävs ett samhällsgemensamt grepp.

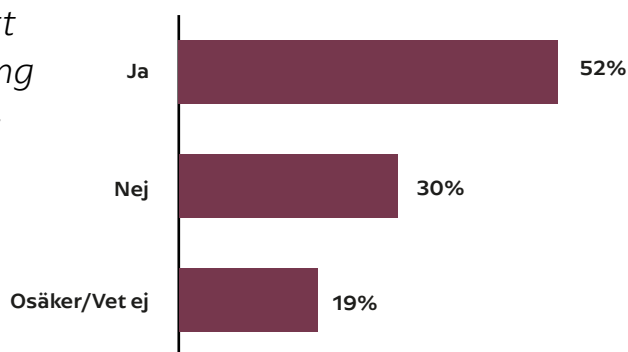
Johan Kaarme, SKR

Vilka av följande tjänster skulle du vilja få från/på ett gym eller träningsanläggning? (välj alla tillämpliga)

50% av medborgarna anser att gym kan bidra med livsstilsrelaterat rådgivning

Skulle du kunna tänka dig att få livsstilsrelaterad rådgivning på ett gym eller en träningsanläggning? (välj ett)

I ett mer personcentrerat och preventionsoorienterat vårdssystem kan gym och träningsanläggningar fungera som lågtröskelmiljöer som fångar upp individer tidigt och stöttar dem mellan vårdkontakter. Här finns en unik möjlighet att knyta ihop vårdens rekommendationer med individens vardagliga beteenden — något som vården ofta saknar kapacitet att göra över tid.

I en svensk kontext innebär detta att gym och träningsanläggningar kan bli strategiska partners i arbetet med att exempelvis förebygga ohälsa, stötta under rehabilitering och i övergång till hälsosamma vanor. Med rätt styrning, kompetenser och ändamålsenlig digital integration kan gym och träningsanläggningar bli en viktig komponent i ett bredare vårdekosystem för hälsa och där hälsa skapas i samverkan.

Det utökade vårdekosystemet

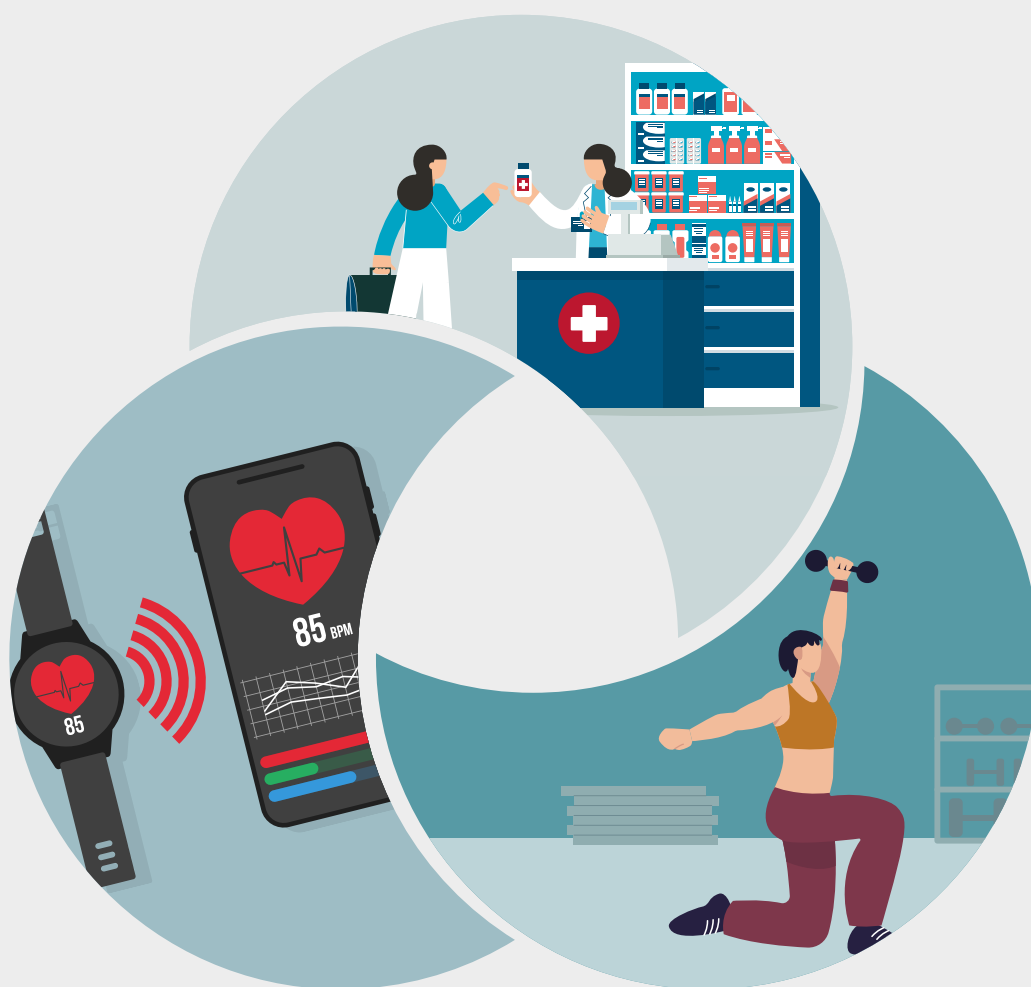
Sammantaget framträder ett behov där kompletterande aktörer kan stötta individen:

- ♦ **Apotek** blir hälsohubbar för enklare provtagning, rådgivning och uppföljning.
- ♦ **Gym och träningsanläggningar** blir viktiga för prevention, rehabilitering och livsstilsstöd.
- ♦ **Teknikföretag** blir möjliggörare av sammankopplade informationsflöden.

Värdet skapas via samverkan mellan den traditionella vården och dessa aktörer. Resultatet är en mer flexibel, personcentrerad struktur där människor får stöd innan, mellan och efter kontakt med traditionella vårdaktörer.

För att det ska bli tydligt för invånarna vart de ska vända sig och i vilka situationer, krävs både att ansvarsfördelningen i vårdekosystemet är tydlig och att det finns en instans som vägleder till rätt aktör. Samtidigt behöver alla aktörer i ekosystemet ha god kännedom om sina egna och andras roller och ansvar, för att aktivt kunna bidra till att individen hamnar rätt från början.

Framtidens vårdkedja bygger på partnerskap med nya aktörer och på breddad tillgänglighet. Genom att integrera aktörer som finns i människors närhet i vårdkedjan kan vården bli mer personcentrerad, proaktiv och hållbar.

UTMANINGAR SOM MÅSTE HANTERAS

Ett utvidgat vårdekosystem realiseras inte av sig självt. Nedan lyfts ett antal utmaningar som måste hanteras:

1. Tillit och legitimitet – förutsättning för datadelning

Enkätresultaten visar att medborgarna är tveksamma till att dela sin hälsodata. För att medborgarna ska känna sig trygga med att dela data, både med traditionella vårdgivare och nya aktörer, krävs tydliga och transparenta regler kring dataskydd och robusta samtyckesmodeller. Det behövs även ökad information om hur och varför hälsodata används så att användarna har förtroende för att tekniken är säker och skyddar deras integritet.

2. Interoperabilitet - en skyldighet, inte en ambition

Ett sammanhållet vårdekosystem förutsätter att relevant information kan delas säkert och ändamålsenligt mellan aktörer där EHDS och NLL är viktiga steg. Ett utökat apoteksuppdrag förutsätter tillgång till journalsystem och smidiga vägar för återkoppling till vården. Om data inte kan flöda tryggt mellan aktörerna finns risker både relaterat patientsäkerhet och medborgarnas tillit. Risker som kan bli ett hinder för det utvidgade vårdekosystemet.

3. Miniminivåer för kompetens – en fråga om förtroende

Ett utvidgat vårdekosystem kräver att fler aktörer kan leverera tjänster på ett robust och patientsäkert sätt. I denna rapport framhålls att apotekens utökade roll förutsätter både tydlig ansvarsfördelning och rätt kompetens för rådgivning och uppföljning. För gym och träningsanläggningar är medborgarnas förtroende lägre och ett utökat uppdrag skulle därför kräva tydliga kompetenskrav och strukturer.

4. Patientsäkerhet – ett ansvar för hela ekosystemet

När vården kompletteras med fler aktörer behöver uppdrag, ansvar och gränssnitt bli tydliga, både för invånare och aktörer. Utan tydliga uppdrag och ansvarsområden riskerar ett utvidgat vårdekosystem att bli fragmenterat. Nationella regelverk för patientsäkerhet, kvalitetskrav, ansvarsfördelning för att säkerställa ändamålsenligheten i samverkan mellan aktörerna är en grundförutsättning.

5. Prevention – en livslång investering

För att primär- och sekundärprevention ska prioriteras behöver styrningen förstärkas. Det gäller också nya aktörer. Om apotek och andra vardagsnära noder ska kunna ta ett större ansvar krävs tydliga ersättningsmodeller som gör att tjänster kan skalas jämnt med bibehållen kvalitet och patientsäkerhet.

MEDSKICK INFÖR ETT UTVIDGAT VÅRDEKOSYSTEM

Baserat på vår analys lämnar vi följande medskick:

Säkerställ tillförlitliga lösningar för delning av hälsodata

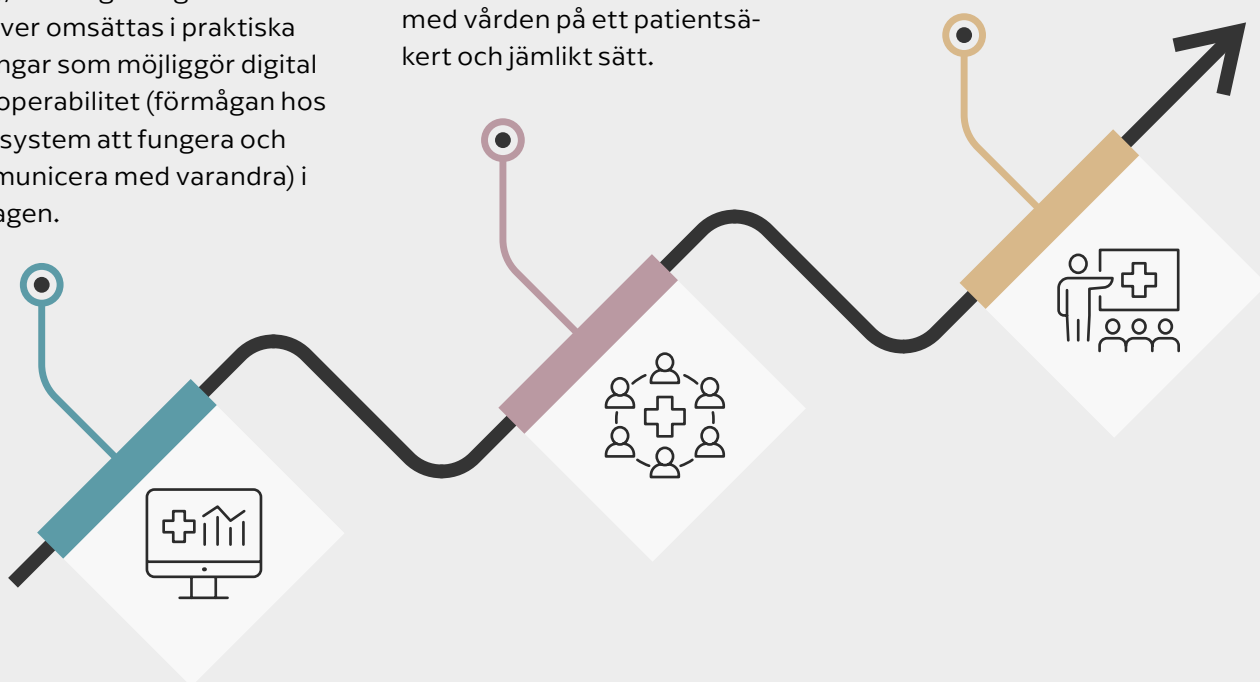
Ett fungerande vårdekosystem bygger på att hälsodata kan delas säkert och sömlöst mellan fler aktörer. Europeiska hälsodataområdet (EHDS) och nationella initiativ, såsom Nationella läkemedelslistan (NLL), är viktiga steg men behöver omsättas i praktiska lösningar som möjliggör digital interoperabilitet (förmågan hos olika system att fungera och kommunicera med varandra) i vardagen.

Ta höjd för nya aktörer i vårdens ekosystem

Aktörer som teknikföretag, apotek samt gym och träningsanläggningar kan bidra med nya kontaktpunkter, kapaciteter och kompetenser. För att ta tillvara potentialen hos aktörer som dessa behöver lagar och regelverk, ansvarsfördelning och ersättningsmodeller utformas så att fler aktörer kan samarbeta med vården på ett patientsäkert och jämlikt sätt.

Fokusera på primär- och sekundärprevention

För att vården ska bli långsiktigt hållbar, behöver tyngdpunkten förskjutas från att behandla sjukdom till tidig upptäckt av ohälsa. Genom att identifiera risker tidigt och agera förebyggande, kan akuta och kostsamma sjukdomstillstånd undvikas. Att investera i preventiva insatser, där även andra aktörer kan bidra, bidrar till ett hållbart vårdssystem där resurser kan nyttjas mer effektivt.

Ett stort tack till er som har ställt upp på intervju

Johan Kaarme, Chef för avdelningen för vård och omsorg, SKR

Jean-Luc af Geijerstam, Generaldirektör, Vård- och omsorgsanalys

Fredrik Boström, Chefsfarmaceut, Apoteksföreningen

Daniel Forslund, Utvecklingsansvarig för digitalisering, forskning, innovation och Life Science, Vårdföretagarna

Åsa Änghede, Konceptansvarig, Medley och engagerad i Active Sweden

Lars-Åke Söderlund, Vice president, International Pharmaceutical Federation (FIP)

Ansvariga för rapportens innehåll

Jon Arwidson, partner, branschansvarig hälso- och sjukvård, PwC

Cecilia Fornstedt, branschexpert hälso- och sjukvård och omställning, PwC

Amanda von Schinkel, rådgivare hälso- och sjukvård, PwC

Eva Lidmark, branschexpert hälso- och sjukvård, PwC

Kontaktpersoner

Jon Arwidson

Partner, branschansvarig hälso- och sjukvård

jon.arwidson@pwc.com

+46 (0)70 929 31 02

Cecilia Fornstedt

Branschexpert, hälso- och sjukvård

cecilia.fornstedt@pwc.com

+46 (0)72 880 92 16

Amanda von Schinkel

Rådgivare, hälso- och sjukvård

amanda.von.schinkel@pwc.com

+46 (0)76 069 13 44

Annika Svedberg

Chef farmaci, kvalitet och hållbarhet

annika.svedberg@apotekhartat.se

+46 (0)76 720 10 08

Katarina Frigell

Chef kommunikation

katarina.frigell@apotekhartat.se

+46 (0)70 618 97 60

